

**Agnieszka P. Jurczyk, Jarosław Berent, Leszek Markuszewski,
Stefan Szram**

**Zawał serca jako wypadek przy pracy
w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Część I.
Nadmierne obciążenie wykonywaną pracą**

**Myocardial infarction as work accident in Supreme Court
decisions. Part I. Excessive stress of work performed**

Z Katedry i Zakładu Medycyny Sądowej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi
Kierownik: prof. dr hab. S. Szram

W pracy przedstawiono poglądy Sądu Najwyższego na uznanie zawału serca jako wypadku przy pracy. Wynika z nich, że za przyczynę zewnętrzną zawału serca u pracownika można przyjąć nadmierne obciążenie fizyczne lub psychiczne wykonywaną pracą, przy czym nadmierność tego obciążenia każdorazowo winna być oceniana indywidualnie w odniesieniu do konkretnej sytuacji.

This paper deals with Polish Supreme Court opinions on the acceptance of myocardial infarction as work accident. From them the principle emerges that excessive physical or mental work stress can be accepted as the external cause of myocardial infarction in an employee, whereby the excess strain should be judged in each case individually and with reference to the individual situation.

Słowa kluczowe: zawał serca, wypadek przy pracy, przyczyna zewnętrzną, Sąd Najwyższy

Key words: myocardial infarction, work accidents, external cause, Supreme Court

WPROWADZENIE

Zawał mięśnia sercowego jest to stan spowodowany odcięciem pewnego obszaru mięśnia sercowego od krążenia wieńcowego, co powoduje jego martwicę skrzepową. Schorzenie to może pojawiać się nagle, bez żadnych wcześniejszych objawów niewydolności wieńcowej, częściej poprzedzone jest

jednak objawami choroby niedokrwiennej serca. U części chorych ostre niedokrwienie mięśnia sercowego powoduje migotanie komór lub asystolie serca, które prowadzą do nagłego zatrzymania krążenia. Najważniejszym czynnikiem predysponującym do wystąpienia cech niewydolności wieńcowej są zaburzenia metabolizmu ścian naczyń i gospodarki lipidowej w miażdżycy oraz wykrzepianie. Wymieniane są również przyczyny zewnątrzustrojowe, takie jak: otyłość, palenie tytoniu czy tryb życia - odpowiedzialna i nerwowa praca. Czynnikiem wyzwalającym powodującym wystąpienie zawału serca może być również duży wysiłek fizyczny lub psychiczny.

W myśl art. 6 ust. 1 pkt 1 obowiązującej do niedawna (do końca 2002 r.) ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (6), wypadek przy pracy definiowano jako „nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, które nastąpiło w związku z pracą”. W obowiązującej obecnie (od stycznia 2003 r.) ustawie z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (7) definicja wypadku w zasadniczej części nie uległa istotnej zmianie, bowiem za wypadek przy pracy uważa się „nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło w związku z pracą”. W tej części ustawy zmiany polegają na dodaniu frazy „powodujące uraz lub śmierć”, co niejako potwierdza i podkreśla konieczność istnienia związku przyczynowego (1). Pojęcie samego urazu jest zdefiniowane w art. 2 pkt 13 tejże ustawy i oznacza „uszkodzenie tkanek ciała lub narządów człowieka wskutek działania czynnika zewnętrznego”.

O ile określenie „zdarzenie nagłe” oraz jego „związek z wykonywaną pracą” nie budzą zazwyczaj kontrowersji, to brak jest szczegółowego wyjaśnienia, co należy rozumieć pod pojęciem „przyczyny zewnętrznej” wypadku przy pracy. Można co najwyżej domniemywać, że chodzi o przyczynę, która działa z zewnątrz - poza organizmem człowieka. To nieprecyzyjne określenie może być interpretowane bardzo wąsko jako działanie siły przyrody, maszyn i urządzeń w ruchu lub działanie innego człowieka. Jednakże w takich wypadkach poza ustawą pozostawałyby sytuacje, kiedy szkoda była następstwem samej pracy wykonywanej przez pracownika - to jest wysiłku fizycznego i psychicznego pracownika i związanych z tym dalszych konsekwencji. Celem niniejszej pracy było przeanalizowanie poglądów Sądu Najwyższego (SN) w tej kwestii.

ORZECZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO

Trudności w interpretacji pojęcia „przyczyny zewnętrznej” istniały już od dawna, zarówno w związku z przepisami ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o świadczeniach pieniężnych w razie wypadków przy pracy (5), jak i z przepisami dekretu z dnia 25 czerwca 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (2). Już uchwałą składu siedmiu sędziów SN z dnia 11 lutego 1963 r. (3) przyjęto, że przyczyną sprawczą zdarzenia może być każdy czynnik zewnętrzny - nie wynikający z wewnętrznych właściwości człowieka, zdolny wywołać w istniejących warunkach szkodliwe skutki. W tym ujęciu może

być to również np. nadmierny wysiłek fizyczny, który doprowadza do niekorzystnych dla organizmu następstw. W wyroku SN z dnia 21 czerwca 1977 r. (12) podano: „Art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (6 - dop. aut.) nie uzasadnia wniosku, iż wypadek przy pracy ma miejsce tylko wówczas, gdy zdarzenie, które nastąpiło w związku z pracą, zostało wywołane wyłącznie przyczyną zewnętrzną. Sąd Najwyższy nie podziela poglądu, że zawał serca może być uznany za wypadek przy pracy jedynie wtedy, gdy na jego powstanie zadziałał nagły czynnik zewnętrzny w postaci gwałtownego urazu w okolicę serca. Także i inna przyczyna zewnętrzna, pozostająca w związku z pracą, o ile spowodowała, bądź w istotnym stopniu wpłynęła na wystąpienie zawału serca u pracownika, uzasadnia uznanie tego zdarzenia za wypadek przy pracy, chociażby stan ten łączył się także z przyczyną wewnętrzną, tkwiącą w organizmie tego pracownika. Nadmierny wysiłek fizyczny w czasie pracy pracownika cierpiącego na samoistne schorzenie serca, może również uzasadniać uznanie tego zdarzenia za wypadek przy pracy, jeżeli wysiłek ten był choćby tylko jedną z zasadniczych przyczyn wystąpienia zawału serca, bądź też wpłynął istotnie na przyspieszenie zawału”. Należy podkreślić, że wysiłek fizyczny nie powinien być oceniany w związku z normami przyjętymi dla zdrowego przeciętnego osobnika, lecz w odniesieniu do stanu psychofizycznego danego pracownika w chwili wystąpienia zawału.

W wyroku SN z 25 października 1994 r. (15) uznano, że zawał mięśnia sercowego może być uznany za wypadek przy pracy, jeżeli nastąpił w czasie wykonywania pracy w normalnych warunkach przez pracownika dotkniętego schorzeniem samoistnym na skutek przyczyny zewnętrznej lub wystąpienia dodatkowych zdarzeń, które w konkretnych okolicznościach mogą być uznane za współsprawcze przyczyny zewnętrzne.

W wyroku SN z 8 listopada 1994 r. (16) podano m.in.: „Przy ocenie nadmiernego wysiłku jako przyczyny zewnętrznej wypadku przy pracy należy mieć na uwadze nie tylko rodzaj wykonywanych czynności, ale także warunki i okoliczności, w których czynności te są wykonywane. (...) Sąd I instancji ustalił, że mąż powódki był zatrudniony w pozwanej Fabryce na stanowisku kierowcy-mechanika i konserwatora sprzętu przeciwpożarowego. W nocy z 21 na 22 grudnia 1992 r. pełnił swoje zwykłe obowiązki na tej zmianie. (...) Po zakończeniu zmiany, rano dnia 22 grudnia 1992 r., przekazał służbę swojemu zmiennikowi Ryszardowi H., po czym położył się na krzesłach i zasnął. Gdy Ryszard H. wrócił z obchodu około godziny 7.00 zauważył, że Józef S. nie daje oznak życia. Wezwany lekarz Pogotowia Ratunkowego stwierdził zgon. (...) Przeprowadzając postępowanie dowodowe Sąd Rejonowy zasięgnął opinii biegłego z dziedziny kardiologii (...) i podzielił wniosek końcowy zawarty w tej opinii, że zgon Józefa S. miał charakter nagły, a jego prawdopodobną przyczyną było ostre niedokrwienie serca; zgon ten należy ocenić jako wypadek przy pracy. Ponadto Sąd I instancji podniósł, że nie można też wykluczyć, iż praca wykonywana przez Józefa S. była nadmiernym wysiłkiem dla jego organizmu, zaś pojęcie nadmiernego wysiłku musi być rozpatrywane w aspekcie konkretnych możliwości fizycznych i psychicznych danej osoby, a nie abstrakcyjnie. Skoro mąż powódki udając się do pracy nie odczuwał żadnych dolegliwości, a po zakończeniu pracy zmarł, to znaczy, że

„w czasie 8-godzinnej jego służby wystąpiły takie zewnętrzne okoliczności, które przyczyniły się do wystąpienia skutku”. (...) Zdaniem rewidującego, Sąd Rejonowy wydał orzeczenie w sprawie nie przygotowane do stanowczego rozstrzygnięcia, gdyż nie wyjaśnił w sposób nie budzący wątpliwości, czy zawał serca, którego doznał mąż powódki, spowodowany był przyczyną zewnętrzną. Z ustaleń Sądu nie wynika, iż w czasie pracy na nocnej zmianie z 21 na 22 grudnia 1992 r. wystąpiły jakiegokolwiek przyczyny zewnętrzne pozostające w związku z pracą (wysiłek fizyczny, stres psychiczny), a opinia biegłego z dziedziny kardiologii zawiera zbyt lakoniczne stwierdzenia, by mogła stanowić podstawę rozstrzygnięcia”.

Osobnym zagadnieniem, które często pojawia się w orzeczeniach SN jest definicja „nadmierności wysiłku fizycznego” lub też „nadmierności stresu (obciążenia) psychicznego”. Już w wyroku SN z 23 kwietnia 1968 r. (10) podano: „Nadmierne przeciążenia denata pracą stosownie do opinii biegłego dra K. przyczyniło się do szybszego rozwoju procesu miażdżycowego i na jego tle doprowadziło do zawału serca. Gdyby denat nie był nadmiernie przeciążony pracą, że w świetle opinii biegłego, zawał nie byłby wystąpił tak szybko i w dużym prawdopodobieństwie denat dożyłby wieku 50-60 lat”. Wątpliwości też nie budzi wyrok z 1 grudnia 2000 r. (26), w którym podano: „Praca świadczona przez kilka tygodni z ewidentnym naruszeniem przez pracodawcę przepisów o czasie pracy (po 70 godzin tygodniowo) stanowi przyczynę zewnętrzną doznanego przez pracownika śmiertelnego zawału serca, który w tych okolicznościach sprawy był wypadkiem przy pracy”.

W wyroku 10 lutego 1977 r. (11) podano: „Wysiłek fizyczny powodujący w czasie pracy uszkodzenie organu wewnętrznego pracownika dotkniętego schorzeniem samoistnym może uzasadniać uznanie tego zdarzenia za wypadek przy pracy, jeżeli wysiłek ten będący zdarzeniem zewnętrznym w sposób istotny przyspieszył bądź pogorszył istniejący już stan chorobowy”. Z uzasadnienia wynika zaś m.in.: „Zawał serca wystąpił u wnioskodawcy po dźwignięciu ciężaru w czasie wykonywania pracy. Według opinii biegłych lekarzy wysiłek fizyczny przy zdrowym sercu nie mógł wywołać zawału, ale przy istniejących u wnioskodawcy schorzeniach mógł doprowadzić do jego powstania. Przy złym stanie zdrowia wnioskodawcy wysiłek fizyczny jako zdarzenie zewnętrzne, chociaż nie nadmierne, był bezpośrednią przyczyną powstania zawału. Wystąpił on bezpośrednio po wysiłku fizycznym polegającym na podniesieniu ciężaru w czasie wykonywania prac porządkowych”.

W kolejnych wyrokach następuje pewne sprecyzowanie pojęcia „nadmierności” wysiłku fizycznego, czy psychicznego. Uznano mianowicie, że jeżeli zawał serca nastąpił z powodu nienormalnej reakcji organizmu w normalnych warunkach pracy wymagających np. zwykłego wysiłku fizycznego bądź psychicznego, to trzeba przyjąć, że decydujący wpływ na zaistnienie wypadku miały przyczyny wewnętrzne. Jeżeli natomiast zawał nastąpił jako wynik nieprawidłowości w sposobie lub warunkach wykonywania pracy, stanowi on wypadek przy pracy. Przyczyną zewnętrzną jest również dopuszczenie do pracy pracownika dotkniętego schorzeniem samoistnym, które w danym dniu czyniło go niezdolnym do pracy oraz sytuacja, kiedy samoistny stan pracownika stanowi

przeciwwskazanie do wykonywania powierzonych mu czynności (9). Podkreślone jest wielokrotnie, że pojęcie „nadmiernego wysiłku” nie jest pojęciem abstrakcyjnym, ale odnosi się do możliwości psychicznych i fizycznych danego pracownika (8).

Stanowisko SN w odniesieniu do silnych przeżyć natury psychicznej ewoluowało w zbliżony sposób. W wyroku z 12 grudnia 1979 r. (13) uznano, że zawał serca może być uznany za wypadek przy pracy, jeżeli został spowodowany silnym przeżyciem psychicznym pracownika wskutek nawarstwienia się szczególnie krzywdzących go okoliczności mających związek z pracą. Do wyroku tego nawiązuje wyrok z 24 marca 1995 r. (17), w którym podano: „Przeżycie wewnętrzne w postaci emocji o znacznym nasileniu, wywołujące negatywne skutki w organizmie pracownika, może być uznane za przyczynę zewnętrzną zdarzenia, jeżeli powstało wskutek okoliczności nietypowych dla stosunków pracowniczych”. Podobne w treści są także liczne późniejsze orzeczenia, jak np. (25).

Z kolei w uzasadnieniu wyroku z 25 marca 1998 r. (22) uznano, że fakt zdenerwowania nauczyciela zawodu - instruktora nauki jazdy samochodem przez pijanego ojca jednego z uczniów, może ewentualnie, po uzupełnieniu materiału dowodowego o opinię lekarzy biegłych, być uznany za przyczynę zewnętrzną zawału serca. Brak opinii lekarskiej, w której oceniono, czy w tych konkretnych okolicznościach doszło do wysiłku nadmiernego, w stosunku do możliwości psychicznych i fizycznych pracownika był podstawą do kasacji wyroku.

Jednakże granice są tutaj płynne jako, że zawsze rozmiar stresu jest rozpatrywany w aspekcie danej sytuacji. Przykładowo w wyroku SN 7 października 1986 r. (14) podano: „Stres psychiczny związany z wykonywaniem obowiązków pracowniczych, który przeciętny organizm ludzki jest w stanie znieść bez istotnego uszczerbku dla zdrowia, nie jest przyczyną zewnętrzną w rozumieniu art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. (6 - dop. aut.)”. W uzasadnieniu podano m.in.: „Jednym z czynników mogących wywołać lub przyczynić się w istotny sposób do powstania zawału serca jest nadmierne obciążenie pracownika jego obowiązkami i związane z tym napięcie nerwowe. Obciążenie to może polegać albo na nadmiernym przeciążeniu pod względem fizycznym organizmu pracownika (...), albo też na nadmiernym przeciążeniu psychicznym, do którego należy m.in. zaliczyć wszelkie rodzaje zdenerwowania, sytuacje konfliktowe, stresy itp. związane z wykonywaniem obowiązków pracowniczych. Każdy pracownik, a zwłaszcza zajmujący w zakładzie pracy stanowisko kierownicze, musi liczyć się z tym, że wykonywanie normalnych obowiązków nie zawsze przebiega bez konfliktów, i że z wykonywaniem tych obowiązków łączy się z reguły konieczność doznania mniejszych lub większych stresów psychicznych. Prawidłowo funkcjonujący organizm ludzki zdolny jest znieść - bez istotnego uszczerbku dla swego zdrowia - pewną ilość stresów związanych z wykonywaniem obowiązków pracowniczych. Stres psychiczny związany z wykonywaniem obowiązków pracowniczych, który przeciętny organizm ludzki jest w stanie znieść bez istotnego uszczerbku dla zdrowia, nie jest przyczyną zewnętrzną w rozumieniu

art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. (6 - dop. aut.). Gdyby w wyniku takiego stresu pracownik doznał zawału serca lub wylewu krwi do mózgu, to powyższe zdarzenia nie miałyby charakteru wypadku przy pracy, ponieważ spowodowane zostały nie przyczyną zewnętrzną - jak tego wymaga powołany art. 6 ust. 1 - lecz wyłącznie wewnętrznymi właściwościami organizmu pracownika. Jeśliby jednak zakres obowiązków pracowniczych był tak znaczny, że rozmiar stresów psychicznych, związanych z wykonywaniem obowiązków, przekraczał normy, jakie przeciętny pracownik jest zdolny znieść, bez istotnego uszczerbku dla zdrowia, to wówczas stres trzeba by uznać za przyczynę zewnętrzną w rozumieniu powołanego art. 6 ust. 1, która wywołała lub w znacznym stopniu przyczyniła się do powstania zawału serca".

W wyroku z 14 lutego 1996 r. (18) uznano, że „praca dyrektora jest z istoty swej związana z dużą odpowiedzialnością, a występujące w jej toku stesy, nie mogą być uznane za nietypowe warunki pracy w rozumieniu przyczyny zewnętrznej zdarzenia". Zbliżone argumenty pojawiały się generalnie w wyrokach dotyczących osób zajmujących kierownicze stanowiska. Przykładowo w wyroku z dnia 2 października 1997 r. (19) podano: „Sąd Rejonowy ustalił, że powód w okresie poprzedzającym zawał serca był "bardziej niż przeciętnie" obciążony pracą, co wiązało się z końcem kwartału oraz finalizowaniem prac na kilku odcinkach, a ponadto, na jednej z budów, z powodu awarii, przedłużały się prace i na tym tle dochodziło do ostrych scysji powoda z jego przełożonym. (...) Jednakże Sąd Rejonowy uznał, że takie okoliczności są typowymi zjawiskami występującymi na krajowych budowach, a powód nie skarżył się na spiętrzenie prac i nadmierne obciążenie z tym związane. W zakresie medycznych wiadomości specjalnych związanych z przypadkiem zawału serca u powoda, Sąd wywołał trzy opinie biegłych specjalistów z zakresu kardiologii, którzy wykluczyli sprawczy wpływ czynników zewnętrznych w postaci nadmiernego obciążenia pracą lub stresu psychicznego na powstanie zawału serca lub na istotne przyspieszenie prowadzącego do zawału samoistnego procesu chorobowego u powoda. Dokonane ustalenia faktyczne w powiązaniu z opiniami biegłych sądowych stanowiły o przekonaniu Sądu Rejonowego, że pozbawione przyczyny zewnętrznej zdarzenie z dnia 2 października 1991 r. nie pozostawało w związku z wykonywaniem przez powoda pracy zawodowej w rozumieniu art. 6 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (6 - dop. aut.).

W jednym z późniejszych wyroków (20) stwierdzono: „Stres związany z wykonywaniem obowiązków pracowniczych jest cechą tych obowiązków i nie może być uznany za przyczynę zewnętrzną zawału serca". Podobne stanowisko zajął SN w odniesieniu do stresu związanego z otrzymaniem wypowiedzenia umowy o pracę. W uchwale SN z 6 maja 1976 r. (4) uznano, że wypowiedzenie umowy o pracę nie stanowi nagłego zdarzenia wywołanego przyczyną zewnętrzną w rozumieniu obowiązujących wówczas przepisów. W uzasadnieniu podano m.in.: „Zawał serca ma znamiona zdarzenia nagłego. Nie można więc wykluczyć zasadności uznania zawału serca za wypadek przy pracy, pod warunkiem jednakże stwierdzenia, że zdarzenie to nastąpiło w związku z pracą, na skutek przyczyny zewnętrznej w znaczeniu nadanym temu pojęciu w ustawie

wypadkowej. Zawał serca jest wykładnikiem przyczyn istniejących w samym organizmie człowieka, łączących się z jego stanem zdrowia, predyspozycjami ustrojowymi i właściwościami wewnętrznymi. Są to więc przyczyny wewnętrzne. Przy istnieniu tych przyczyn do wystąpienia zawału serca mogą też doprowadzić przyczyny zewnętrzne. Przy takim zaś zbiegu przyczyn wywołujących zawał, do uznania tego zdarzenia za wypadek przy pracy, istotne znaczenie ma rodzaj przyczyny zewnętrznej i jej rola w wystąpieniu zawału. Wypowiedzenie pracownikowi umowy o pracę jest czynnością prawną, mieszczącą się w granicach uprawnień zakładu pracy. Jest to też zdarzenie, które nie wywołuje zawału serca u pracownika, którego organizm normalnie reaguje na tego rodzaju zewnętrzne działanie. Jeżeli więc dochodzi do zawału serca pracownika na skutek nienormalnej reakcji jego organizmu na dokonane mu wypowiedzenie umowy o pracę, to w zespole przyczyn, wywołujących ten stan, ten sam fakt wypowiedzenia umowy był przyczyną nieistotną. Decydujący wpływ na zawał wywarły bowiem przyczyny wewnętrzne. W takiej zaś sytuacji na podstawie art. 2 ustawy wypadkowej (6 - dop. aut.) nie można uznać, że zawał serca został wywołany przyczyną zewnętrzną i jest wypadkiem przy pracy". Także w wyroku z dnia 23 września 1999 r. (24) przyjęto, że wykonywanie zwykłych czynności przez pracownika, który doznał zawału serca w czasie i miejscu wykonywania zatrudnienia nie może być uznane za przyczynę zewnętrzną wypadku przy pracy.

Analogiczne stanowisko Sąd Najwyższy (21) zajmuje w odniesieniu do sytuacji, gdy zawał serca występuje u osoby pełniącej służbę wojskową: „Zawał mięśnia sercowego w przebiegu choroby wieńcowej związanej z długotrwałą służbą wojskową na odpowiedzialnych stanowiskach wymagających napięcia nerwowego i nienormowanego czasu służby nie uprawnia w zasadzie do świadczeń określonych w ustawie z dnia 16 grudnia 1972 r. o świadczeniach odszkodowawczych przysługujących w razie wypadków (...), chyba że mógłby być uznany za wypadek pozostający w związku z tą służbą, co jednak wymagałoby ustalenia zewnętrznej przyczyny współsprawczej zawału w postaci pełnienia czynności służbowych w szczególnym stresie".

W wyroku z 30 czerwca 1999 r. (23) ponownie podkreślono, że: „Ocena nadmierności wysiłku fizycznego wymaga uwzględnienia możliwości fizycznych i psychicznych pracownika, w tym jego wieku i kondycji w dniu wypadku, która zależy także od tego, czy pracownik przystąpił do pracy po okresie dłuższego odpoczynku (urlopu), czy też wykonywał ją przemęczony dotychczasową jej intensywnością i rozmiarem oraz bez odpoczynku przez dłuższy czas".

WNIOSEK

Za przyczynę zewnętrzną zawału serca można przyjąć nadmierne obciążenie fizyczne lub psychiczne pracownika wykonywaną pracą. „Nadmierność obciążenia" każdorazowo winna jednak być oceniana indywidualnie w odniesieniu do konkretnej sytuacji.

PIŚMIENICTWO

I. Berent J., Szram S.: Nowe przepisy dotyczące wypadków przy pracy. Arch. Med. Sąd. i Krym., 2003, 53, 173-179. -2. Dekret z dnia 25 czerwca 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. Dz.U. nr 23/58, poz. 97 (jednolity tekst). -3. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 1963 r. III PO 15/62, OSNCP 1963/10/215. -4. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 1976 r. III PZP 2/76, OSNC 1976/11/239. -5. Ustawa z dnia 23 stycznia 1968 r. o świadczeniach pieniężnych w razie wypadków przy pracy. Dz.U. nr 3/68, poz. 8, z późn. zm. -6. Ustawa z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Dz.U. nr 20/75, poz. 105, z późn. zm. -7. Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Dz.U. nr 199/02, poz. 1673. -8. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 29 grudnia 1995 r. III APr 63/95, OSA 1997/1/2. -9. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 15 grudnia 1994 r. III APr 41/94, OSA 1995/2/16. -10. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 1968 r. II PR 146/68, LEX nr 16202.

II. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 1977 r. III PR 194/76, OSNC 1977/10/196. -12. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 1977 r. III PRN 17/77, LEX nr 14393. -13. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 1979 r. III PRN 53/79, LEX nr 14512. -14. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 października 1986 r. II URN 166/86, OSNC 1988/2-3/37. -15. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 października 1994 r. II URN 38/94, OSNAP 1995/4/52. -16. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 1994 r. II PRN 7/94, OSNAP 1995/9/108. -17. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 1995 r. II PRN 1/95, OSNAP 1995/17/216. -18. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 1996 r. II PRN 2/96, OSNAP 1996/17/252. -19. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 października 1997 r. II UKN 248/97, OSNAP 1998/14/434. -20. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 1997 r. II UKN 407/97, OSNAP 1998/21/644.

21. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 1998 r. II UKN 456/97, OSNAP 1999/1/33. -22. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 1998 r. II UKN 574/97, OSNAP 1999/6/214. -23. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 1999 r. II UKN 22/99, OSNAP 2000/18/696. -24. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1999 r. II UKN 128/99, OSNAP 2001/3/74. -25. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 1999 r. II UKN 247/99, OSNAP 2001/7/242. -26. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2000 r. II UKN 107/00, PiZS 2001/11/41.

Adres pierwszego autora:
Katedra i Zakład Medycyny Sądowej
Uniwersytetu Medycznego w Łodzi
ul. Sędziowska 18a
91-304 Łódź
paju@plusnet.pl

**Agnieszka P. Jurczyk, Jarosław Berent, Leszek Markuszewski,
Stefan Szram**

Zawał serca jako wypadek przy pracy w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Część II. Wykonywanie pracy przeciwwskazanej ze względu na stan zdrowia

**Myocardial infarction as a work accident in Supreme Court
decisions. Part II. Job contraindicated due to an employee's
state of health**

Z Katedry i Zakładu Medycyny Sądowej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi
Kierownik: prof. dr hab. S. Szram

W pracy przedstawiono drugą część poglądów Sądu Najwyższego na uznanie zawału serca jako wypadku przy pracy. Wynika z nich, że orzecznictwo Sądu Najwyższego jest w niektórych przypadkach wewnętrznie sprzeczne. W jednych przypadkach uznaje się bowiem za przyczynę zewnętrzną dopuszczenie do pracy pracownika, u którego stan jego zdrowia stanowi przeciwwskazanie do wykonywania jego obowiązków, zaś w innych przyjmuje się, że praca, która nie byłaby szkodliwa dla osoby zdrowej nie może być przyjęta za przyczynę zewnętrzną u osoby z obciążeniami zdrowotnymi. Przyczyną zewnętrzną może być także według Sądu Najwyższego dopuszczenie do pracy pracownika bez aktualnych badań lekarskich, a nawet nieprzeprowadzenie w terminie badań okresowych.

This paper presents the second part on opinions given by the Polish Supreme Court on the acceptance of myocardial infarction as work accident. This it can be seen that, in certain cases, the judgements of the Court are contradictory. For in some cases, an external cause is recognized in the act of permitting employees to work whose state of health would contraindicate the performance of their duties, while in others, the principle is accepted that work duties not considered harmful for healthy people cannot be deemed an external cause for people with health problems. An external cause according to the Supreme Court may also be the act of allowing an employee to work without a valid medical examination, or even by not conducting routine required work-related medical examinations on time.